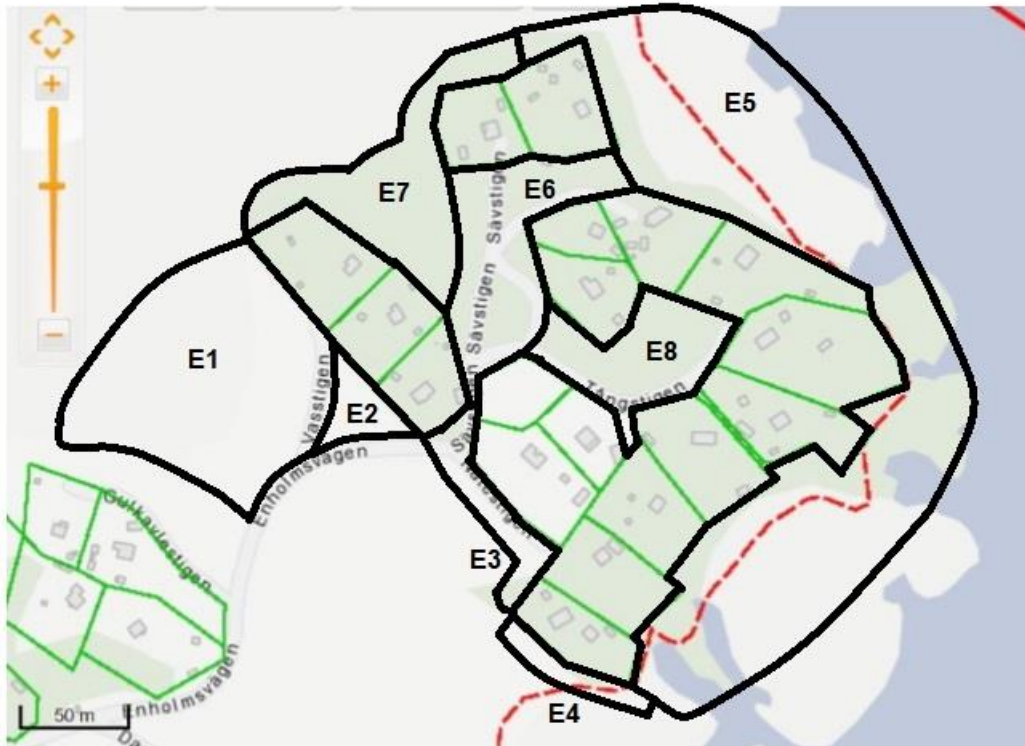

Enholmen

Karta över skötselområden

ENHOLMEN

Område E1

BESKRIVNING

Fuktig högörtäng, mot nordväst blötare och mer igenväxt. Ursprungligen gammal betesmark på landhöjningsstrand, nu igenväxt med ung alskog. Troligen pionjärskog på tidigare kontinuerligt hävdad strandäng. Mot Vasstigen är marken torrare och bevuxen med ängsvegetation. Mot fjärden en svärgenomtränglig al-vassvegetation med ormbunkar, främst kärrbräken och skogsbräken. Längre åt söder är vassen glesare. Tidigare hävdgynnade arter nu i princip borta. Området betades med hästar fram till 2010 - 2012.

NATURVÄRDEN

Typisk kärrvegetation på gammal strandäng med ett rikt bestånd av kärrbräken. Av ormbunkar sågs sannolikt också den sällsynta korsningen mellan två ormbunkar, lundbräken och skogsbräken.

FÖRSLAG TILL SKÖTSEL

Närmast Vasstigen, i öppna delar, bör årlig slåtter ske, men älggräsbeståndet har stor betydelse för insekter och bör stå kvar om än begränsas om det tenderar att breda ut sig. I övrigt bör klibbal gallras till 75%, vilket ger mer ljus till marken och en mer varierad flora och landskapsbild. Alen bildar årligen nya stubbskott och kräver kontinuerlig bekämpning. Får äter gärna als-kott, men samtidigt bör får undvikas på fuktiga marker med tanke på risken för parasitangrepp (leverflundra). Årlig avveckling av uppväxande skott kräver stora insatser som kan kosta tid, pengar och arbete.

Område E2

BESKRIVNING

Liten ohävdad gräsmark med högt gräs och enstaka buskar, betades av hästar en period fram till år 2010 – 2012. Enstaka buskar finns, men ingen igenväxning av träd/buskar. I brynet mot tomterna finns rester av ängsflora, i övrigt är floran trivial och domineras av insådda vallväxter. Bland ängsväxter märks backlök, sandlök, getrams, gråfibbla, bockrot, backblålocka, gulmåra, luddhavre, tjärblomster och prästkrage.

NATURVÄRDEN

Rester av torrängsflora i solexponerat tomtbryn.

FÖRSLAG TILL SKÖTSEL

Årlig slåtter av ytan lämplig, dels för att gynna ängsfloran, dels för att hindra ytterligare igenväxning. Området möjligt som plats för aktiviteter.

Område E3

BESKRIVNING

Längs Natestigen finns en klippt gräsmatta, tidigare med insådda gräs och vitklöver. Mot strandängen finns en smal bård bevuxen med hägg och högörtvegetation.

NATURVÄRDEN

Älggräset är viktigt för biologisk mångfald för främst blompollinatörer.

FÖRSLAG TILL SKÖTSEL

Borttagning av häggen gynnar örtfloran och är nödvändig då träden riskerar växa upp i elledningen.

Område E4

BESKRIVNING

Området består i princip av ett syrénstån och enstaka prydnadsbuskar i en smal zon mellan ett par tomter.

NATURVÄRDEN

Inga egentliga naturvärden.

FÖRSLAG TILL SKÖTSEL

Stånret lämnas tills vidare orört.

Område E5

BESKRIVNING

Stort vassområde av viss betydelse för fågellivet. Under 2003 observerades under lämplig häckningstid knölsvan, vigg skäggdopping, kanadagås, grågås, knipa och gräsand. I strandkanten växer bl.a. borstnate, ålnate, grovnate och axslinga.

NATURVÄRDEN

Ordinärt fågelliv i vassarna, men sannolikt skulle fler besök avslöja ytterligare fler arter av betydelse.

FÖRSLAG TILL SKÖTSEL

Inga åtgärder.

Område E6

BESKRIVNING

Området utgörs av en sänka i terrängen där huvuddelen av marken är bevuxen med al och älggräs. Närmast vägen är vegetationen nedtrimrad, men några större björkar och alar står kvar. Träden har en diameter av omkring 50 cm. I ett lundparti NV om Tångstigen finns skogsvinbär, hässlebrodd, ask, hassel, rödblåra och skogsviol, samt en liten bergknalle med tät lövvegetation. I östra delen av område E6 sticker det upp några små bergknallar mot en liten väg med tomter på båda sidor. Nära vägen finns också en del växter förvildade från odling som fläder, klöveroxalis, jättebalsamin, sydtok, pepparrot och spärroxbär.

NATURVÄRDEN

Lundparti med delvis näringskrävande flora.

FÖRSLAG TILL SKÖTSEL

Röjning bör ske av unga träd och buskar så att området uppvisar en luftig hagmarkskaraktär. Ett tvåstamigt körsbärsträd bör lämnas kvar. Lämna också de välväxta, stora björkarna, vilka har stor betydelse för landskapsbilden.

Område E7

BESKRIVNING

På Enholmens nordvästra sida finns en tät klibbal-hägg-älggräs-lund med mycket sly av hägg. Älggräset växer manshögt och terrängen är svårframkomlig. Beståndet utgör en primärsuccession i en tidigare betesmark. I lundpartiet växer även ask, vildapel, jättebalsamin och röda vinbär.

NATURVÄRDEN

Området saknar egentliga naturvärden.

FÖRSLAG TILL SKÖTSEL

Området bör gallras kraftigt så att cirka 50% av all klibbal och hägg tas bort samtidigt som ungt häggsly röjs. Älggräsvegetationen bör slås, åtminstone i de mer öppna delarna, så mer ljus kommer till marken. Därigenom kan en mer varierad flora på sikt utvecklas.

Område E8

BESKRIVNING

Norr om Tångstigen finns en blandskog med grova tallar och björkar, ett par grova granar och ett relativt tätt buskskikt av hägg, rönn och hassel. I fältskiktet finns en örtrik vegetation med mycket getrams och hässlebrodd. Mot vägen tättnar vegetationen och blir nästan ogenomtränglig. Bland funna arter i området kan nämnas liljekonvalj, svinrot, berberis, måbär, skogstry, rödblåra, blodrot och ekorrbar.

NATURVÄRDEN

Skogsdunge med gamla träd. De grova träden är viktiga för den biologiska mångfalden. Floran är örtrik.

FÖRSLAG TILL SKÖTSEL

De mäktiga barrträden bör sparas för att bevara karaktären av blandskog. En viss röjning i buskskiktet gynnar markfloran då det annars blir alltför skuggigt. I brynen bör tallarna och de bärande nyponbuskarna lämnas samt ett par större alar som står intill varandra. Även den lustigt växande tvåstammiga björken i bergkanten bör sparas.

SKÖTSEL – GENERELLA PRINCIPER

Följande råd är delvis av generell natur och kan fungera som ledstjärnor i arbetet med att skapa fina miljöer i det aktuella området.

Undvik att ta bort allt på en gång! Det är ofta bättre med successiva röjningar, speciellt i betesmarker där igenväxningen gått långt. Det gynnar djur- och växtlivet. Kraftiga röjningar leder också till kraftig gödslingsseffekt eftersom rötterna i marken bryts ner och blir till näring.

En bra hagmarksröjning, i området för att skapa ytor av hagmarkskaraktär, ger en varierad struktur med helt öppna ytor, fristående träd och grupper av träd och buskar. Man kan utgå från befintliga öppna partier/gläntor och utvidga dem, eller skapa nya.

Bärande träd och buskar

Buskar och träd som blommar och ger bär kallas "bärande", t.ex. rönn, sötkörsbär, vildapel, nypon, slån, hagtorn och sälg. Pollinerande insekter är en nyckelgrupp i ekosystemet som behöver blommande buskar och träd för att samla nektar. Bären fyller våra frysar eller blir fågelmat om vintern. Vissa buskar, som slån och nypon, kan dock vara väldigt expansiva och behöver då hållas efter så att de inte skuggar ut markfloran. Spridda buskage är dock bara positivt för florans mångfald och frösättning visar ny forskning. Där röjning av buskskiktet föreslås – spara gärna litet nyponbuskar!

Klibbal

Var försiktig med röjning av al i betesmarker eftersom de skjuter stubbskott och betesdjuren inte gillar bladen. Med ringbarkning av träden undviks stubbskott men det kan ta upp till 5 år eller mer innan träden dör och kan fällas. Stubbfräsning är det bästa alternativet, men kostsamt. Högstubbar på 1 - 1,5 meter, där skottbildningen på stammen kapas efter något år och hela stubben tas bort efter ytterligare några år, minskar uppslagen. Kapa annars stubbarna så nära marken som möjligt så underlättas kommande slyröjningar. I områden där det inte kommer att gå betesdjur och som kommer att skötas med manuella röjningar är det bra att tänka på kommande skötselarbete. Avverkning av askog kommer ge ett mödosamt arbete under lång tid då stubbskotten snart skjuter i höjden. Om man bedömer att det blir svårt att klara arbetsinsatsen är det bättre att låta alarna stå kvar, kanske gallras ur, för att på sikt få fram en askog. Vid avverkning av stubbskottsbildande träd som al och björk är det ofta bra att göra ett kryss med motorsågen i själva stubben, då röta lättare går ned i veden, vilket hämmar bildningen av nya skott.

Asp

Aspar bör snarare ringbarkas än sågas ned. Friska, medelålders träd brukar ge de värsta uppslagen. Ringbarkning innebär att barken skalas av runt stammen på en fläck av 15-20 cm och ska göras nedanför den nederst sittande grenen. Genom ringbarkningen störs näringstransporten till trädets krona, varefter träden dör. Ringbarkning bör ske vid savningen på våren. Äldre aspar är viktiga för den biologiska mångfalden och bör lämnas kvar och utvecklas till gamla träd.

Älggräs

Älggräset hör till de s.k. högörterna och expanderar starkt då fuktiga betesmarker lämnas att växa igen. Den förökar sig med krypande jordstammar, vilka brer ut sig i alla riktningar. I fuktigare partier kan älggräs bilda stora bestånd vilket leder till att den tidigare grässvålen luckras upp. I området, särskilt på Enholmen och kring sommarkaféet, bildar älggräset vidsträckta bestånd. Älggräs betas gärna av får och getter. Nöt och häst äter inte älggräs men deras tramp kan störa tillväxten. Dock ger

sig djuren inte gärna ut i älggräshaven och trampar eftersom det inte finns någonting att äta där. Älggräset är bara konkurrenskraftigt under orörda förhållanden och den missgynnas av att upprepade gånger bli av med sin bladmassa. Bäst är att slå av älggräset med slitande redskap innan blomningen, d.v.s. i juni, när plantorna är 3 – 5 dm höga, upprepa sedan en gång under växtsäsongen och fortsatt så under flera år. Om man låter får och inte minst getter beta på de älggräsbevuxna ytorna försvinner älggräset snabbare, om man inte har denna möjlighet, måste slåtter av älggräs ske under lång tid. Viktigt är också att efter slåttern ta bort så mycket som möjligt av vegetationen. Det gynnar frögroning av arter som man vill ska ersätta älggräset och öka variationen i växttäcket, samtidigt som man för bort kväve från marken. Om det inte finns resurser för detta är det bättre att satsa helhjärtat på några områden och släppa de övriga. Ett visst inslag av älggräs är inte negativt för mångfalden. Trots att det är en igenväxningsart visar nutida forskning att arten korrelerar positivt med en hög artrikedom i fuktiga slåtter- och betesmarker.

Tidpunkt för röjning

Bästa tiden för huggning och röjning av träd såväl buskar som sly är på vintern när det är tjäle i marken. Ett alternativ är hösten om marken är torr eftersom påverkan på djurlivet minimeras och risken för körskador är liten. Betesdjur kan då släppas in tidigt på våren för att hålla efter oönskad vegetation. Röjning av återväxten av buskar och sly görs med fördel på högsommaren när löven är utslagna och växtens förråd av näring finns ovan jord. Tänk dock på att många fåglar är känsliga för störning under försommaren. Alla åtgärder i skog och lövdungar bör därför undvikas under fåglarnas häckningsäsong.

Planering vid röjningsinsatser

Om man anlitar entreprenörer för röjningen måste man försäkra sig om att de tar hänsyn till natur- och kulturvärden. Allra bäst är att snitsla det som ska lämnas kvar. Det är över huvud taget bra att planera ett område innan röjning, markera de träd och buskar som ska vara kvar, planera fällningsriktningar och körvägar för maskiner som ska åka ut och in i ett område. I vissa områden där grova träd avverkas, kan det vara en stor fördel för den biologiska mångfalden att vissa träd efter fällning får ligga kvar och bli substrat och föda för olika organismer som lavar, mossor, insekter och svampar. Det finns mycket ont om s.k. grov, död ved på Tjuvholmen, Enholmen och Österängen och det är önskvärt att man tänker på detta vid skötseln. Att låta en del träd ligga kvar på marken är också resursbesparande och man kan då lägga tiden på andra, mer angelägna insatser.

Ordförklaringar

Biotop = Ett stycke natur med typisk artsammansättning, t.ex. aspskog, mosse, skogsbryn, hållmark

Brunjordsstruktur = en mark med hög näringsomsättning av maskar och andra djur så att urlakning förhindras.

Buskskikt = Den del av vegetationen som består av buskar

Död ved = Delar av träd och buskar som inte längre lever men som finns kvar i naturen, t.ex. kullfallna träd, grenar och kvistar.

Eklåga = Fallen ekstam som ligger på marken och som är död.

Flerskiktat bryn = Bryn med buskar och träd i olika skikt.

Fotosyntes = Den process som innebär att träd producerar socker och syre av solljus, koldioxid och vatten.

Fältskikt = Den del av växtligheten som domineras av gräs och örter, i regel under 1 – 1,5 meters höjd.

Gallbildning = Utväxt på blad, kvistar och grenar hos växter som resultat av angrepp från insekter, svampar, kvalster m.m.

Gradient = Glidande skala

Grässvål = En tät sammanhängande matta av rötter och gräs/örter bildad i betade/slåttrade gräsmarker.

Halvgräs = En växtgrupp med gräslänkande arter, t.ex. starr, säv, ag och ull.

Hävdad = En mark som är betad och/eller slåttrad/trimrad.

Hävdgynnad = Arter som är vanligare på hävdade marker.

Igenväxningssuccession = En kedja av händelser i växttäckets då en tidigare öppen mark småningom övergår i skog.

Invasiv = används om arter som inte hör till områdets flora men som kommit in med människan och riskerar att breda ut sig i naturen och konkurrera ut inhemska växtarter.

Lund = Sluten lövskog med dominans av gräs och örter.

Lövtäkt = Avskärning av lövbevuxna kvistar och grenar till vinterfoder för boskapsdjur.

Morän = En jordart med en osorterad blandning av olika partiklar, vilken uppstått genom att inlandsisen under sin färd krossat delar av det underliggande berget.

Ohävdad = Sägs om mark som inte betats eller slåttrats under en tid och som börjar växa igen.

Primärsuccession = Det första steget i en vegetationsförändring, t.ex. vid en igenväxning.

Nyckelbiotop = En bit skog med höga naturvärden som innehåller eller förväntas innehålla rödlistade arter. Nyckelbiotoper registreras hos Skogsstyrelsen.

Refugiekaraktär = Vegetation som bildar rester eller kvarlevor från en tidigare mer utbredd vegetationstyp.

Rundhäll = Berghäll som slipats av havets vågor och som sedan frilagts av landhöjningen.

Rödlistad art = Art som är hotad eller är nära att bli det och som är förtecknad i en lista av rödlistade arter.

Sedimentär bergart = Bergart som bildats genom att vittringsmaterial från andra bergarter sedimenterar och pressas samman under tryck.

Signalart = Art som enligt Skogsstyrelsen talar om att det i ett område där en sådan förekommer även kan finnas rödlistade arter. Används i huvudsak för att identifiera skyddsvärda skogsmiljöer.